

ความสำเร็จของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก : กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลโนนข่า

อำเภอพล จังหวัดขอนแก่น

Success for Child Development Center : A Case Study of Nonkha

Sub-District Administration, Phol District, Khonkaen Province

พีรพัฒน์ มุมอ่อน (Peerapat Moom-on) *ดร.ศตพร มงคลศรีสวัสดิ์(Dr.Sathaporn Mongkolsrisawas)*

บทคัดย่อ

ปฐมวัยเป็นช่วงเวลาที่สำคัญในการพัฒนาเด็ก ดังนั้น สิ่งที่เด็กเล็กเรียนรู้ในช่วงนี้จะส่งผลกระทบต่ออย่างใหญ่หลวงต่อการพัฒนาตลอดชีวิตของเด็ก จากสภาพเศรษฐกิจและสังคมในปัจจุบัน ผู้ปกครองหลายท่านพึ่งพาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในการดูแลเด็กในช่วงเวลาที่พวกเขาทำงาน และเพื่อเป็นการสร้างความมั่นใจว่าศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้บริหารจำเป็นต้องตระหนักถึงปัจจัยสำคัญที่นำไปสู่ความสำเร็จในการบริหารจัดการศูนย์เด็กเล็ก งานวิจัยชิ้นนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อบ่งชี้ปัจจัยต่างๆที่อยู่เบื้องหลังความสำเร็จของศูนย์เด็กเล็ก โนนข่า (โนนข่าเป็นตำบลแห่งหนึ่งในอำเภอพล จังหวัดขอนแก่น) ผลการสัมภาษณ์เชิงลึกระบุว่า ปัจจัยสำคัญที่นำไปสู่การประสบความสำเร็จของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กแห่งนี้ได้แก่ ความเป็นผู้นำ การมีส่วนร่วม และการนำนวัตกรรมมาใช้

ABSTRACT

Evidently, early childhood is a crucial period for child development. It has been found that what young children learn during this particular period could have a profound effect on their lifelong development. Moreover, due to the current economic and social condition, many parents have begun to rely on child development centers to take care of their children while they are working. In order to ensure that child development center can run in the most effective manner, it is necessary for its management team to recognize the crucial factors that could lead to managing their child development center successfully. The present study aims to identify the different factors behind the success of an award-winning child development center in Nonkha (Nonkha is sub-district in Khonkaen, Thailand). An in-depth interview with its personnel indicates that leadership, participation and innovation are the key factors that could lead to managing child development center successfully.

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วม กระบวนการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก นวัตกรรม

Key Words: Participation, The implementation of the child development center, innovation

* นักศึกษา หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น

**อาจารย์พิเศษ สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น

บทนำ

การพัฒนาเด็กซึ่งจะเติบโตเป็นอนาคตของชาติ นั้น ในแต่ละช่วงวัยมีความสำคัญเป็นอย่างมากในการที่จะทำให้เด็กได้รับการพัฒนาเพื่อเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศชาติ ปฐมวัยเป็นช่วงเวลาโอกาสทองของเด็ก เป็นช่วงที่สมองเติบโตได้มากที่สุด สมองเด็กเปรียบเสมือนกล้องวิดีโอขนาดเล็กแต่มีความจุมหาศาล เด็กวัยนี้จึงมีความสามารถในการจดจำสิ่งต่างๆ ได้มากกว่าผู้ใหญ่ สมองเด็กจะเก็บบันทึกประสบการณ์เรื่องราวต่างๆ ที่ผ่านมาในชีวิตได้อย่างมากมายไม่รู้จักเต็ม สิ่งที่ได้เห็นได้เรียนรู้ในช่วงวัยนี้จะก่อร่างเป็นพฤติกรรมหรือบุคลิกภาพของเด็กเมื่อเติบโตใหญ่ ทุกคนอยากเห็นเด็กเป็นคนเก่ง คนดี และมีความสุข จึงเป็นหน้าที่ของทุกคนที่จะต้องร่วมมือกันทั้งเรื่องการเลี้ยงดู และอบรมสั่งสอนให้เด็กพึงกระทำในสิ่งที่จำเป็นต้องทำ และไม่ทำในสิ่งที่ต้องไม่ทำ (กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, 2543)

ดังนั้น ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กนับว่าเป็นสถานที่จำเป็นสำหรับสภาพการณ์ปัจจุบัน เนื่องจากสภาพครอบครัวของสังคมไทยในอดีตเป็นครอบครัวขยาย ที่มีปู่ ย่า ตา ยาย ช่วยเลี้ยงดูลูกหลาน แต่ในปัจจุบันได้กลายเป็นครอบครัวเดี่ยว ซึ่งมีเพียง พ่อ แม่ และ ลูก และด้วยสภาพเศรษฐกิจในปัจจุบัน ค่าครองชีพสูงขึ้น ค่านิยมบางอย่างเปลี่ยนไป ทำให้มารดาต้องออกไปทำงานนอกบ้าน ไม่ว่าจะจะมีเหตุผลในเรื่องของสังคม การเงิน หรือด้วยเหตุผลใดก็ตาม การเลี้ยงบุตรที่อยู่ในช่วงก่อนวัยเรียนด้วยตนเองที่บ้านจึงไม่สามารถทำได้ และวิธีแก้ปัญหาที่มีทางเลือกซึ่ง พ่อ แม่ หลายคนเลือก คือ การนำเด็กไปฝากเลี้ยงที่สถานรับเลี้ยงเด็ก

ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เป็นศูนย์ที่อยู่ในสังกัดของภาครัฐหรือเอกชน หรือเป็นศูนย์ที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดตั้งขึ้นเอง และรับโอนมาจากกรมการพัฒนาชุมชน กรมการศาสนา สำนักงานการประถมศึกษาแห่งชาติและอื่น โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นผู้สนับสนุนการดำเนินงานด้าน

งบประมาณ และบุคลากร ศูนย์เด็กเล็กในที่นี้จึงไม่รวมโรงเรียนอนุบาลของรัฐ และเอกชนที่รับเด็กอายุ 3-5 ปี ที่สังกัดกระทรวงศึกษาธิการและสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น (ม.ป.ป.))

ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กองค์การบริหารส่วนตำบลโนนข่า อำเภอพล จังหวัดขอนแก่น ได้รับรางวัลศูนย์เด็กเล็กน่ายุ่ยอดเยี่ยมระดับประเทศในปี 2552 ประเภทองค์การบริหารส่วนตำบล และได้รับรางวัลอื่นๆอีกมาก ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษากระบวนการดำเนินงาน ปัจจัยที่ทำให้เกิดความ 성공อุปสรรคต่อการดำเนินงานและแนวทางพัฒนา ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์การบริหารส่วนตำบลโนนข่า เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กแห่งอื่นๆให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษากระบวนการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กองค์การบริหารส่วนตำบลโนนข่า อำเภอพล จังหวัดขอนแก่น
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ทำให้เกิดความสำเร็จในการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กองค์การบริหารส่วนตำบลโนนข่า อำเภอพล จังหวัดขอนแก่น
3. เพื่อศึกษาสิ่งที่ เป็น อุปสรรคต่อการดำเนินงาน และแนวทางพัฒนาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กองค์การบริหารส่วนตำบลโนนข่า อำเภอพล จังหวัดขอนแก่น

วิธีการวิจัย

ลักษณะการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In depth Interview) การสนทนากลุ่ม (Focus group discussion) และการสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participatory Observation) โดยแบ่งเป็น 2 ระยะ

1. ระยะเวลาข้อมูลเบื้องต้นของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก (Primary Research) โดยค้นคว้าและรวบรวมเอกสารทางวิชาการ ตำรา รายงาน แนวคิด และบทความทางวิชาการจากวารสารต่างๆ ที่เป็นหลักแนวคิด ทฤษฎี ที่เกี่ยวข้องกับศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเช่น แนวคิดการบริหารจัดการ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องและกรอบแนวคิด

2. การศึกษาภาคสนาม (Field Research) โดยทำการศึกษาจากผู้ให้ข้อมูลหลักที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงาน โดยใช้วิธีคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informant) แบบเจาะจง 4 กลุ่ม ได้แก่ **กลุ่มที่ 1 ผู้บริหาร** คือ นายกองค้ำการบริหารส่วนตำบลโนนข่า ปลัด หัวหน้าส่วนการศึกษา คณะกรรมการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก **กลุ่มที่ 2 เจ้าหน้าที่** คือ บุคลากรที่ผ่านการคัดเลือกเพื่อดำเนินการดูแลศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก **กลุ่มที่ 3 เจ้าหน้าที่ของรัฐ** คือ เจ้าหน้าที่ของทางราชการที่มีหน้าที่รับผิดชอบและดูแลได้แก่ เจ้าหน้าที่อนามัย ผู้อำนวยการสถานศึกษา **กลุ่มที่ 4 ตัวแทนผู้ปกครองเด็กเล็ก** คือ ตัวแทนของผู้ปกครองเด็กเล็กในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลโนนข่า รวมทั้งสิ้น 10 คน

โดยจำแนกประเด็นที่สนใจในการศึกษาจากมาตรฐานการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ออกเป็น 4 ด้าน(กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย, 2551) คือ

1. ด้านบุคลากร และการบริหารจัดการ เช่น คุณสมบัตินและบทบาทหน้าที่ของบุคลากรต่างๆ
2. ด้านอาคารสถานที่ สิ่งแวดล้อม และความปลอดภัย เช่น สภาพอาคารเรียน สนามเด็กเล่น
3. ด้านวิชาการ และกิจกรรมตามหลักสูตร ได้แก่ การจัดประสบการณ์ ตลอดจนการจัดกิจกรรมประจำวันสำหรับเด็ก
4. ด้านการมีส่วนร่วม และการสนับสนุนจากชุมชน เช่น การประชุมชี้แจงให้ราษฎรในชุมชนทราบถึงประโยชน์และความจำเป็นของการดำเนินงาน

การจัดกิจกรรมประชาสัมพันธ์ ตลอดจนการติดตามและประเมินผลรวมถึงการเข้ามามีส่วนร่วมจากชุมชนหรือประชาคมในท้องถิ่น

ผลการวิจัย

ผลการศึกษา พบว่า

1. กระบวนการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กองค์การบริหารส่วนตำบลโนนข่า ดำเนินการโดยคณะผู้บริหาร ซึ่งได้แก่นายกองค้ำการบริการส่วนตำบลโนนข่า ปลัดฯ หัวหน้าการศึกษาฯ มีบทบาทหน้าที่ในการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ในด้านการดูแล จัดสรรงบประมาณในการพัฒนาศูนย์เด็กเล็ก โดยมีคณะกรรมการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ซึ่งได้แก่ ประธานชุมชน สจ. เจ้าคณะตำบล ผู้อำนวยการโรงเรียนมีบทบาทหน้าที่ในการบริหารและให้คำแนะนำในการจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก โดยมีกลุ่มเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน มีบทบาทหน้าที่ในการอบรมเลี้ยงดูเด็ก จัดกิจกรรมเสริมในการเรียนรู้ ส่วนงบประมาณในการดำเนินการของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมาจากงบประมาณขององค์การบริหารส่วนตำบลโนนข่า การขอความสนับสนุนจากทางภาครัฐและเอกชน

2. ปัจจัยที่ทำให้เกิดความสำเร็จในการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กองค์การบริหารส่วนตำบลโนนข่า

ปัจจัยที่ทำให้เกิดความสำเร็จ	ร้อยละ
ด้านบุคลากรและการบริหารจัดการ	50
ด้านวิชาการ และกิจกรรมตามหลักสูตร	30
ด้านการมีส่วนร่วม และสนับสนุนจากชุมชน	15
ด้านอาคารสถานที่ สิ่งแวดล้อม	5
รวม	100

ตารางที่ 1 แสดงปัจจัยที่ทำให้เกิดความสำเร็จต่อการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

ด้านบุคลากรและการบริหารเป็นปัจจัยสำคัญที่สุดที่ทำให้เกิดความสำเร็จต่อการดำเนินงานของ

ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จากตารางข้างต้นพบว่า ข้อมูลร้อยละ 50 ของผู้ให้สัมภาษณ์ให้ความสำคัญและจากการสัมภาษณ์พบว่าปัจจัยในความสำเร็จประกอบด้วย ส่วนสำคัญ 2 ส่วนคือ ผู้บริหารองค์กรซึ่งคือนายกองค์การบริหารส่วนตำบลโนนข่า มีความชัดเจนในการบริหารงาน คอยประสานงานระหว่างกลุ่มต่างๆ ในองค์กร ช่วยให้งานของบุคลากรทุกคนดำเนินไปได้ด้วยดี และลักษณะการบริหารงานที่ให้ความสำคัญต่อการดำเนินงาน โดยยึด **หลักการมีส่วนร่วม** ให้ความสำคัญกับพนักงานทุกคนเหมือนเป็นครอบครัวเดียวกัน บุคลากรมีการช่วยเหลือซึ่งกันและกันในการปฏิบัติงาน มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ให้ความสำคัญกับเรื่องละเอียดอ่อน เช่น แสดงความยินดีกับวันเกิดกับเจ้าหน้าที่ทุกคน มีปัญหาอะไรสามารถปรึกษาและเข้าถึงได้ ให้การสนับสนุนและการส่งเสริมเจ้าหน้าที่ในการศึกษาต่อ การอบรม การศึกษาดูงานของบุคลากร ทุกคนต่างมีส่วนร่วมในการออกความคิดเห็น การบริหาร การดูแล และการดำเนินการของศูนย์เหมือนเป็นหน้าที่ของทุกคน

รองลงมาคือด้านวิชาการและกิจกรรมตาม **หลักสูตร** ข้อมูลร้อยละ 30 เห็นว่าศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเน้นการจัดกิจกรรมเสริมที่ส่งเสริมการเรียนรู้มากกว่าในหลักสูตรการเรียน โดยส่งเสริมและสนับสนุนให้เด็กได้รับรู้และเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ รอบตัวที่สามารถนำไปปฏิบัติและพัฒนาในชีวิตประจำวันได้ เน้นการใช้นวัตกรรมสำหรับเด็กปฐมวัยในการดำเนินการเรียนการสอน จัดทำแผนการเรียนการสอนอย่างเหมาะสมตามหลักสูตรการศึกษา ในขณะที่ผู้เรียนส่วนใหญ่มีวินัยและรับผิดชอบ มีความรู้และทักษะเหมาะสมตามหลักสูตร มีสุขนิสัยและสุขภาพจิตที่ดี มีการสำรวจข้อมูลและบันทึกประวัติและพัฒนาการของเด็กเล็กในสมุดรายงานของแต่ละบุคคลและแจ้งให้ผู้ปกครองให้ทราบเป็นประจำทุกเดือน และได้นำผลการประเมินในทุกปีมาปรับปรุงแก้ไขทุกปี

ด้านการมีส่วนร่วม และสนับสนุนจากชุมชน พบว่าข้อมูลร้อยละ 15 ของผู้สัมภาษณ์ให้ความเห็นว่าทางศูนย์ได้มีการมีการจัดทำแผนความร่วมมือกับชุมชนทุกปี มีการกำหนดแผนงานการศึกษาและนวัตกรรมท้องถิ่นเป็นประจำ ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมมีกิจกรรมสำคัญต่าง ๆ ทุกครั้งที่มีการจัดกิจกรรมและประชาสัมพันธ์ให้ผู้ชมทราบโดยการจัดทำเป็นหนังสือหรือหอกระจายข่าว ผู้ปกครองมีส่วนร่วมส่งเสริมแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ส่วนหน่วยงานที่ร่วมให้คำแนะนำคือ สถานีอนามัย โรงเรียนพัฒนาสังคมจังหวัด มีการจัดให้ผู้ช่วยครูดูแลเด็กอนุบาลและปฐมวัย ออกเยี่ยมบ้านเด็กตามวาระที่เหมาะสม มีการนำผลการประเมินมาเข้าที่ประชุมเพื่อพิจารณาปรับปรุงต่อไป

ด้านอาคารสถานที่ สิ่งแวดล้อม ได้คะแนนต่ำสุดคือได้ข้อมูลร้อยละ 5 เนื่องจากผู้ให้สัมภาษณ์ให้ความเห็นว่าอาคารเรียนมีสภาพคับแคบ ควรปรับปรุงแต่เป็นสิ่งที่สามารถแก้ไขได้

3. สิ่งที่เป็นอุปสรรคต่อการดำเนินงานและแนวทางพัฒนาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

3.1 สิ่งที่เป็นอุปสรรคต่อการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

สิ่งที่เป็นอุปสรรค	ร้อยละ
ด้านอาคารสถานที่ สิ่งแวดล้อม	70
ด้านบุคลากรและการบริหารจัดการ	30
ด้านวิชาการ และกิจกรรมตามหลักสูตร	0
ด้านการมีส่วนร่วม และสนับสนุนจากชุมชน	0
รวม	100

ตารางที่ 2 แสดงสิ่งที่เป็นอุปสรรคต่อการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

จากตารางพบว่า ข้อมูลจากผู้ให้สัมภาษณ์ร้อยละ 70 เห็นว่า**ด้านอาคารสถานที่ สิ่งแวดล้อม**เป็นอุปสรรคสำคัญต่อการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ซึ่งพบว่าอาคารเรียนคับแคบ รองลงมาคือด้าน

บุคลากรและการบริหาร ซึ่งมีข้อมูลร้อยละ 30 ผู้ให้สัมภาษณ์ให้ความเห็นว่าเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานซึ่งได้แก่ครูผู้ดูแลเด็ก ไม่มีความมั่นคงในหน้าที่การงาน เนื่องจากเป็นลูกจ้างชั่วคราวตามภารกิจ เป็นลูกจ้างตามภารกิจ มีสัญญาการจ้างงาน 4 ปี ต้องทำการต่อสัญญาทุก 1 ปี ด้านวิชาการและกิจกรรมตามหลักสูตรด้านการมีส่วนร่วมและสนับสนุนจากชุมชน พบว่าให้ข้อมูลเป็นร้อยละ 0 โดยผู้ให้สัมภาษณ์มีความเห็นว่าทางศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ได้มีการทำงานที่คืออยู่แล้ว เพียงแต่มีข้อระวางที่ต้องรักษามาตรฐานนี้ให้ดีและต้องพัฒนาให้ดีขึ้นต่อไปเรื่อยๆ

3.2 แนวทางในการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

แนวทางการดำเนินงาน	ร้อยละ
ด้านบุคลากรและการบริหารจัดการ	60
ด้านวิชาการ และกิจกรรมตามหลักสูตร	20
ด้านอาคารสถานที่ สิ่งแวดล้อม	10
ด้านการมีส่วนร่วม และสนับสนุนจากชุมชน	10
รวม	100

ตารางที่ 3 แสดงแนวทางการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

จากตารางพบว่ากลุ่มตัวอย่างที่ให้สัมภาษณ์ มีถึงร้อยละ 60 เห็นว่าด้าน**บุคลากรและการบริหารจัดการ** เป็นส่วนสำคัญที่จะทำให้การดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กพัฒนาต่อไปเรื่อยๆ เนื่องจากตัวนายกองค์การบริหารส่วนตำบลโนนข่าคนปัจจุบันเป็นที่รักและนับถือต่อกลุ่มผู้ให้ข้อมูลและคนที่มีส่วนเกี่ยวข้อง จากการที่ผู้ให้สัมภาษณ์ได้ตอบคำถามและให้ความเห็นไปในแนวทางเดียวกันว่า ผู้บริหารองค์การมีการบริหารงานโดยการประสานงานที่ดี ทุกคนรู้สึกเป็นเจ้าของและมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก รองลงมาคือ**ด้านวิชาการ และกิจกรรมตามหลักสูตร** กลุ่มตัวอย่างที่ให้สัมภาษณ์ มีถึงร้อยละ 20 โดยผู้ให้สัมภาษณ์ให้ความเห็นว่าเด็กชอบ

มาโรงเรียน มีความกระตือรือร้นในการเรียน และมีพัฒนาการที่ดีขึ้นตามลำดับแสดงให้เห็นว่าหลักสูตรการเรียนได้สอนให้เด็กมีการพัฒนาและเด็กสามารถนำไปใช้ได้จริง ส่วนด้านอาคารสถานที่ สิ่งแวดล้อม และด้านการมีส่วนร่วม และสนับสนุนจากชุมชน มีกลุ่มตัวอย่างที่ให้สัมภาษณ์ ร้อยละ 10 เท่ากัน เนื่องจากผู้ให้สัมภาษณ์ให้ความเห็นว่า เป็นปัจจัยภายนอกที่สามารถแก้ไขได้จึงให้ความสำคัญเป็นอันดับสุดท้าย โดยการสร้างอาคารเพิ่มเติมเพื่อรองรับเด็กเล็ก และการประชาสัมพันธ์กิจกรรมของศูนย์กับชุมชนอย่างต่อเนื่องก็จะทำให้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กพัฒนาไปได้อย่างต่อเนื่อง

อภิปรายผล

จากการศึกษาเรื่องความสำเร็จของศูนย์พัฒนาเด็ก ขององค์การบริหารส่วนตำบลโนนข่า อำเภอพล จังหวัดขอนแก่น สามารถอภิปรายผลการศึกษา ได้ดังต่อไปนี้

1. กระบวนการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กองค์การบริหารส่วนตำบลโนนข่า โนนข่า

เป็นการบริหารโดยประกอบด้วยคณะผู้บริหาร โดยมีคณะกรรมการคอยตรวจสอบและให้คำแนะนำ ผ่านการทำงานของเจ้าหน้าที่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก โดยมีผู้ปกครองเด็กและชุมชนคอยให้ความร่วมมือและร่วมกิจกรรมในการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ซึ่งมีการบริหารงานเหมือนกับศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดตั้งขึ้นเอง และรับโอนมาจากกรมการพัฒนาชุมชน กรมการศาสนา สำนักงานการประถมศึกษาแห่งชาติและอื่น โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นผู้สนับสนุนการดำเนินงานด้านงบประมาณ และบุคลากร

2. ปัจจัยที่ทำให้เกิดความสำเร็จในการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กองค์การบริหารส่วนตำบลโนนข่า พบว่าประกอบด้วยสำคัญคือ

ผู้บริหารองค์กรมีความเป็นผู้นำที่ดีและมีความชัดเจนในการบริหารงาน โดยมีลักษณะการเป็น “ผู้นำในฐานะผู้บริหาร” (The Leader as Executive) ซึ่งเป็นบทบาทที่เห็นได้ชัดที่สุดของผู้นำ ก็คือบทบาทในฐานะผู้บริหารซึ่งประสานงานระหว่างกลุ่มต่างๆ ในองค์กร หรือในฐานะผู้ประสานงานภายในกลุ่มที่ผู้บริหารงานอยู่ คอยช่วยให้งานของบุคลากรทุกคน ดำเนินไปได้ด้วยดี ซึ่งมีความสอดคล้องกับผลการศึกษาของรัศมี ดันเจริญ (2542) ที่กล่าวถึงบทบาทหน้าที่ผู้บริหารสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยว่า ผู้บริหารเป็นผู้มีอำนาจหน้าที่ตามที่ได้รับมอบหมาย โดยรับผิดชอบในหน่วยงานตามระเบียบแบบแผน มีอำนาจหน้าที่ตามระเบียบข้อบัญญัติของหน่วยงานนั้นที่ได้บัญญัติไว้ ผู้บริหารสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยที่ดีจะต้องมีภาวะผู้นำและปฏิบัติตนตามบทบาทหน้าที่ของการเป็นผู้นำ คือ

- 1) บทบาทของผู้บริหารในฐานะเป็นผู้นำมีการกิจหลายอย่างที่ปฏิบัติและต้องแสดงความเป็นผู้นำ ซึ่งต้องใช้ความสามารถที่เหมาะสม เช่น กำหนดนโยบาย วางแผน ตัดสินใจ จัดองค์กร เป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงประสานงาน สื่อประชาสัมพันธ์ ใกล้เคียงความขัดแย้ง ฯลฯ
- 2) บทบาทตามภาระหน้าที่ของผู้บริหารสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย ผู้บริหารต้องมีบทบาทหน้าที่ในการบริหารงานอยู่ 6 งาน คือ งานวิชาการ งานบุคคล งานธุรการ งานกิจการนักเรียน งานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม และงานชุมชนสัมพันธ์ ให้ดำเนินไปอย่างประสิทธิภาพ

ในด้านการบริหารงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก องค์กรบริหารส่วนตำบลโนนข่า ผู้บริหารให้ความสำคัญต่อการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก โดยยึด “หลักการมีส่วนร่วม” เป็นหัวใจสำคัญของการบริหารและการทำงาน ซึ่งมีความสอดคล้องกับผลการศึกษาของ วัฒนา ครอบพาณิชย์ และคณะ (2548) ทำการศึกษาสถานการณ์การพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กปฐมวัยในเขตสาธารณสุขที่ 4 พบว่าการพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจะต้องเป็นการจัดการที่มีคุณภาพและคำนึงถึงเรื่องการใช้โอกาสทางการศึกษาเป็นสำคัญ แนวทางการจัด

การศึกษาท้องถิ่นให้เกิดประสิทธิภาพนั้นจะต้องประสานความร่วมมือระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งหมดไม่ว่าจะเป็นงานภาครัฐ ภาคเอกชน ท้องถิ่น รวมทั้งประชาชนในพื้นที่ และต้องมีการพัฒนาบุคลากรทางการศึกษาอย่างต่อเนื่อง ดังนั้น การจัดการศึกษานั้นควรมีงบประมาณ บุคลากร เครื่องมือ อุปกรณ์และเทคโนโลยีที่ทันสมัย อย่างเพียงพอ มีมาตรฐานในการบริหารงาน มีการวางแผนการดำเนินงานอย่างชัดเจน มีการติดต่อประสานงานอย่างเป็นระบบและมีคุณภาพ ซึ่งจะส่งผลต่อความสามารถในการเรียนของเด็กต่อไป

ด้านวิชาการและกิจกรรมตามหลักสูตร ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเน้นการจัดกิจกรรมเสริมที่ส่งเสริมการเรียนรู้มากกว่าในหลักสูตรการเรียน โดยจัดกิจกรรมและส่งเสริมและสนับสนุนให้เด็กได้รับรู้และเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ รอบตัวที่สามารถนำไปปฏิบัติและพัฒนาในชีวิตประจำวันได้ เน้นการใช้นวัตกรรมสำหรับเด็กปฐมวัยในการดำเนินการเรียนการสอน มีการส่งเสริมและพัฒนานวัตกรรมและสื่อการเรียนรู้ใหม่ๆ อยู่เสมอ จัดทำแผนการเรียนการสอนอย่างเหมาะสมตามหลักสูตรการศึกษา ซึ่งตรงข้ามกับผลการศึกษาของนิตย์ ทศนิยมและคณะ (2538) ซึ่งศึกษาวิจัยเกี่ยวกับสภาพการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในจังหวัดขอนแก่น พบว่าองค์ประกอบด้านคุณภาพของผู้ดูแลเด็กยังเป็นปัญหา เนื่องจากผู้ดูแลเด็กเล็กไม่ได้รับการเตรียมความพร้อมก่อนเข้าทำงาน ในการจัดกิจกรรมประจำวันพบว่ามีการจัดมุมเล่นของเด็กเนื่องจากไม่มีงบประมาณในการจัดหาวัสดุอุปกรณ์และผู้ดูแลเด็กไม่มีความรู้เรื่องนี้ ในด้านหลักสูตรไม่มีการวางแผนเนื้อหาที่จะสอนเด็กไว้ล่วงหน้า ในด้านลักษณะทางกายภาพ และด้านการดูแลสุขภาพ มีประเด็นปัญหา คือ การขาดวัสดุอุปกรณ์ของเล่นกลางสนามกลางแจ้งเพื่อพัฒนากล้ามเนื้อมัดใหญ่ ขาดการปลูกฝังสุขนิสัยให้แก่เด็ก

3. สิ่งที่เป็นอุปสรรคต่อการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กองค์กรบริหารส่วนตำบลโนนข่า

ด้านอาคารสถานที่ซึ่งมีความคับแคบ ห้องเรียนไม่เพียงพอต่อจำนวนเด็กเล็ก ซึ่งมีความสอดคล้องกับการศึกษาของนิตยา ประพุดติกิจ (2536) ที่กล่าวว่า การจัดการศึกษาที่ดี ควรประกอบไปด้วย ห้องเรียนที่มีศูนย์ต่างๆ น่าสนใจ ที่เก็บวัสดุอุปกรณ์ แสดงผลงานของเด็ก มีที่รับประทานอาหาร มีที่พักคนป่วย สุขา หน้าต่าง ห้องรับรองผู้ปกครอง ห้องทำงานครู ห้องปฐมพยาบาล แหล่งค้นคว้าของเด็ก มองเห็นความงามภายนอกได้อย่างชัดเจน จากแนวคิดดังกล่าว เห็นได้ว่าอาคารสถานที่สำหรับเด็กเล็กมีความสำคัญอย่างมากเพราะเป็นสถานที่เลี้ยงดูเด็ก ซึ่งจะให้ทั้งความปลอดภัย ความสะอาดสบายและใช้สำหรับดำเนินกิจกรรมด้านต่างๆ เพื่อพัฒนาเด็กซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของการพัฒนาคน การจัดเตรียมอาคารสถานที่ตลอดจนวัสดุอุปกรณ์การเรียนการสอนต่าง ๆ จึงต้องทำอย่างพิถีพิถัน ยึดหลักจัดให้มีลักษณะเหมือนบ้านของเด็ก จัดอย่างเป็นสัดส่วน มีพื้นที่ บริเวณ และวัสดุอุปกรณ์ อย่างเพียงพอ เพื่อให้เด็กมีความอบอุ่น มั่นใจ และได้เรียนรู้ตามแนวการจัดประสบการณ์ที่ผู้ดูแลเด็กเตรียมให้อย่างครบถ้วน

เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานซึ่งได้แก่ครูผู้ดูแลเด็กที่เป็นลูกจ้างชั่วคราวตามภารกิจ มีสัญญาการจ้างงาน 4 ปี โดยต้องทำการต่อสัญญาทุก 1 ปี ซึ่งไม่มีความมั่นคงในหน้าที่ทำงาน ทำให้ขาดกำลังใจและความตั้งใจในการทำงาน ส่งผลต่อคุณภาพการเลี้ยงดูเด็กเล็กในอนาคต ซึ่งผลการอภิปรายครั้งนี้สอดคล้องกับผลการศึกษาของของจรรยา แสนหล้า (2551) เรื่อง แนวทางการพัฒนาบทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลในการส่งเสริมศูนย์พัฒนาเด็กเล็กคือ เน้นการส่งเสริมและการพัฒนาด้านการเรียนการสอน ส่งเสริมบุคลากร ปรับปรุงอาคารสถานที่และสื่อการเรียน ด้านบุคลากร ควรมีการส่งเสริมครูดูแลเด็กให้ได้รับการศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาปฐมวัยอย่างทั่วถึงกัน และสนับสนุนให้ได้มีการศึกษาดูงานอย่างสม่ำเสมอ

สรุปผลการวิจัย

จากผลการศึกษาวิจัย สามารถสรุปผลได้ดังนี้

1. กระบวนการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กองค์การบริหารส่วนตำบลโนนข่า โนนข่า ดำเนินการบริหาร โดยคณะผู้บริหาร โดยมีคณะกรรมการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กคอยตรวจสอบและให้คำแนะนำ โดยการปฏิบัติงานผ่านเจ้าหน้าที่ซึ่งมีครูผู้ดูแลเด็กเป็นสำคัญ

2. ปัจจัยที่ทำให้เกิดความสำเร็จในการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กองค์การบริหารส่วนตำบลโนนข่า ประกอบด้วยส่วนสำคัญ 2 ส่วนคือ 1) ด้านการบริหารงาน โดยผู้บริหารองค์กรมมีลักษณะการเป็น “ผู้นำในฐานะผู้บริหาร” คือบทบาทในฐานะผู้บริหารซึ่งประสานงานระหว่างกลุ่มต่างๆ ในองค์กร และการบริการงานโดยยึด “หลักการมีส่วนร่วม” เป็นหัวใจสำคัญของการบริหารและการทำงาน 2) ด้านวิชาการและกิจกรรมตามหลักสูตร ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เน้นการจัดกิจกรรมเสริมที่ส่งเสริมการเรียนรู้และเน้นการใช้นวัตกรรมสำหรับเด็กปฐมวัยมากกว่าการเรียนรู้ในหลักสูตรการเรียน

3. สิ่งที่เป็นอุปสรรคและแนวทางต่อการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก คือสถานที่คับแคบ ห้องเรียนไม่เพียงพอต่อจำนวนเด็กเล็ก และการไม่มีความมั่นคงในอาชีพของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานซึ่งได้แก่ครูผู้ดูแลเด็ก ที่เป็นลูกจ้างชั่วคราวตามภารกิจ ซึ่งมีสัญญาการจ้างงาน 4 ปี ต้องทำการต่อสัญญาทุก 1 ปี ทำให้ไม่มีแรงจูงใจที่พร้อมจะทำงานในหน้าที่อย่างเต็มที่และต่อเนื่อง

ส่วนแนวทางการพัฒนาขึ้นกับวิสัยทัศน์ในการบริหารงานของผู้บริหารองค์กรม ที่จะกำหนดแนวทางการดำเนินงานเป็นสำคัญ โดยควรยึดการบริหารงานโดยเน้นการประสานงานระหว่างกลุ่ม คอยช่วยเหลืองานของบุคลากรทุกคนดำเนินไปได้ด้วยดี การให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการดำเนินการของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และยึดหลักสูตรการเรียนโดยเน้น

กิจกรรมเสริมและเน้นการใช้นวัตกรรมสำหรับเด็กปฐมวัยในการดำเนินการเรียนการสอนเป็นสำคัญ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในกระบวนการทำวิจัย

1.1 การเก็บข้อมูลโดยการลงพื้นที่ควรทำอย่างต่อเนื่องเพื่อให้เห็นพัฒนาการ และไม่ควรแจ้งล่วงหน้าเพื่อจะได้เห็นสภาพการดำเนินงานที่ใกล้เคียงความเป็นจริงมากที่สุด

1.2 ในการเก็บข้อมูลควรได้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เด็กเล็กด้วยเพื่อจะได้ข้อมูลอย่างครบถ้วน แต่เนื่องจากเด็กเล็กอาจอยู่ในสภาพที่ไม่พร้อมต่อการให้ข้อมูล จึงควรมีการจัดเตรียมการเก็บข้อมูลที่เหมาะสมกับกลุ่มตัวอย่างนี้

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาลงไปในรายละเอียดเรื่องกิจกรรมเสริมและเน้นนวัตกรรมสำหรับเด็กปฐมวัย

2.2 จากการศึกษาพบว่า ปัจจัยหนึ่งที่ทำให้เกิดความสำเร็จของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก คือ วิสัยทัศน์นายกองค์การบริหารส่วนตำบลโนนข่า แต่ตำแหน่งนี้เป็นตำแหน่งทางการเมืองซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงได้ จึงควรศึกษาว่าทำอย่างไรให้การบริหารงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสามารถดำเนินการได้ด้วยตัวเองและประสบความสำเร็จได้อย่างยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น

กระทรวงมหาดไทย. (2551). คู่มือศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. กรุงเทพฯ: กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย.
กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น.(ม.ป.ป.).มาตรฐานการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. กรุงเทพฯ: ม.ป.ท.

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ.(2543). คู่มือการอบรมเลี้ยงดูเด็กแรกเกิด - 3ปี. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว

จรรยา แสนหล้า (2551). แนวทางการพัฒนาบทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลในการส่งเสริมศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนาสังคม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น

นิตย ทัศนนิคมและคณะ.(2538). การศึกษาสภาพการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในจังหวัดขอนแก่น. รายงานการศึกษานิเทศก์ ระเบียบการประสานศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาการปกครองท้องถิ่น วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น

นิตยา ประพุดดิกิจ (2536). การพัฒนาเด็กปฐมวัย. กรุงเทพฯ. หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมการฝึกหัดครู

รัศมี ดันเจริญ.(2542). การบริหารสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย. กรุงเทพฯ : สถาบันราชภัฏสมเด็จพระเจ้าพระยา.

วัฒนา ครอบพาณิชย์และคณะ.(2548). การพัฒนาเด็กปฐมวัยในเขตสาธารณสุขที่ 4. (ระบอบออนไลน์) . แหล่งที่มา <http://hpe4.anamai.moph.go.th/> (28 ตุลาคม 2552)